

## سراج التواریخ

قسمت چهارم

خواهران و برادران هموطن  
طوریکه در قسمت اول این مجموعه به عرض رسید انجمن فرهنگ افغانستان در نظر دارد این کتاب را به صورت  
دوامدار از طریق "افغان جرمن آنلاين" نشر نموده و در اخیر بصورت کتاب به هموطنان عزیز تقدیم نماید  
لطفاً نظرات و پیشنهادات خود را به آدرس ذیل به ما بفرستید:

ایمیل: [cultureafghane@free.fr](mailto:cultureafghane@free.fr)

و همچنان از هموطنان عزیز تمنا داریم تا برای معلومات بیشتر در مورد خدمات ما لطفاً به سایت انجمن فرهنگ  
افغانستان به آدرس ذیل مراجعه نمایند.

<http://www.cultureafghane.org>

### (ذکر توجه اعلیحضرت احمدشاه)

(بار دوم بجانب خراسان در سال هزار و یکصد و شصت و چهار)<sup>۱</sup>

الغرض پس از انتظام لشکر و انجام ساز و برگ سفر رایات عالیات را سال دیگر از قندهار بطرف نیشاپور در  
اوتار در آورده هر یک از سواران سپاه را امر نمود که يك من چودن همراه بردارد و در نیشاپور تحویل کارداران  
پادشاهی کند تا توپ قلعه کوبی ساخته بعد بحرایی حصار خصم پرداخته شود چنانچه پس از ورود در الکای نیشاپور  
بصنعت استادان کاردان هندوستانی توپ بزرگ چودنی ریخته و دیوار شهر را بضرب گلوله های قلعه شکاف آن  
کوبیده رخنه و ولوله در شهر انداخت و عباس قلیخان نظر به پریشانی و مخالفت رعیت چاره بجز اطاعت ندیده روی  
التجا بدرگاه اعلیحضرت احمدشاه آورده اظهار خجالت و انفعال کرد اعلیحضرت احمدشاه عذر او را پذیرفته از شیوه  
مردی طایفه بیات خورسند گردیده حکومت نیشاپور را بدستور سابق به عباس قلیخان تفویض نموده سردار جانخان را  
با نصیر خان حاکم بلوچستان به تنبیه و سرزنش علیمردان خان زکونی حاکم طون و طبس مأمور فرموده خود از  
نیشاپور حرکت کرده وارد مشهد شد و آن دو تن سردار در آن ولایت رفته قتل و غارت و خرابی زیاد بعمل آورده  
عاقبت الامر در مابین علیمردان خان و سردار جهانخان و نصیرخان در موضع کاخک و کنایاد محاربه شدید رو داده  
جانین از اسپان فرود آمده بکارد و خنجر و مشت و گریبان بهم در آویختند و بسیار خون یکدیگر بریختند تا که علی  
مردان خان بقتل رسیده پای ثبات همراهانش بشکست چنانچه هزیمت یافته رو از جنگ برتافتند و سردار جهانخان و  
نصیر خان چندی در آنجا درنگ کرده بعد از ضبط و ربط نزدیک و دور نظم و نسق و ثغور روی مراجعت بسوی  
اردوی اعلیحضرت احمدشاه آوردند و همچنین اعلیحضرت احمدشاه چون وارد ارض اقدس شد شهریان او را از  
دخول مانع آمده وی شهر را بمحاصره انداخته پنجهزار سوار بسرکردگی شاه پسند خان بتاخت و تاز شاهرود بسطام  
و سبزوار فرستاد و مشار الیه محال آندو بلد را تاخته خود را از حمل اموال و ائقال گرانبار ساخته روی معاودت  
بسوی مشهد آورده داخل اردوی اعلیحضرت احمدشاه شد و ازینسوی اعلیحضرت احمدشاه که شهر مشهد را به  
محاصره انداخته بود چون مدت محاصره شش ماه طول کشیده مشهیدیان را حال به تباهی رسید لاجرم شاهرخ پسران  
خود را با گروهی از سادات و علما از در استیمان نزد اعلیحضرت احمدشاه روانه نموده از حقوق و نعمت نادری بدو  
یاد آوری کرده بحرمت روضه رضوی بمصالحه راضی کرد مشروط بر اینکه سکه و خطبه بنام اعلیحضرت احمدشاه  
زده و خوانده شود و مهر فرامین و ارقام و احکام بنام شاهرخ باشد چنانچه پس از انعقاد و قرارداد مصالحه شاهرخ  
مهر خود را بدین بیت مسجع و محک ساخت:

شاهرخ بر تخت شاهی تکیه گاه

یافت از الطاف احمد پادشاه

و محالات جام و با خرز و تربت و حیدریه و خواف و ترشیز که در بین هرات و مشهد واقع اند از ولایات شاه رخی  
جدا و ضمیمه مملکت افغانستان شدند و این وقت اعلیحضرت احمدشاه چنان اقتدار داشت که می توانست همت  
بر تسخیر تمام ایران گمارد ولیکن از عدم اقتضای وقت که خرابی و پریشانی بحال همه ممالک ایران راه یافته و مردم

<sup>۱</sup> بقرار نوشته خزانه عامره و تاریخ احمدی

آن مملکت افغانه را منشأ و مصدر تمام صدماتیکه بدیشان وارد آمده بود می دانستند و سعییکه باعث تغییر مذهب ایشان شد دوباره کینه های دیرینه را در سینه ها بالنسبه با این طائفه تازه کرده بود و علاوه بر همه چون خود اعلیحضرت نادر شاه تغلباً بر بلاد استیلا یافته و پادشاهی را غضب کرده بود بعد از فوتش هرکس در بازوی خود نیروئی دید در خیالی افتاده هر جا حاکم قصبه یا امیر طایفه ای بود سودای سروری و سلطنت می پخت بنابراین اعلیحضرت احمدشاه بخود اندیشیده بدل قرار داد که بهتر اینست که پادشاهی افغانستان قناعت کرده عیث خود را به کش و واکش نیندازد و وجه همت مصروف استحکام سلطنت در مملک خود نماید چنانچه کار خراسان را بمصالحه انجام داد و الحق که این اندیشه و تدبیر او شایسته تحسین است که بدین سبب نه تنها پادشاهی را در خانواده خود نهاد بلکه افغانستان را سلطنت مستقل با اقتداری گردانیده افغانه را عظمتی در انظار و وقعی در اقطار داد که قبل از آن نداشتند خلاصه اعلیحضرت احمدشاه نظر باینکه هرکه پادشاه ایران شود مملکت خراسان سدی ما بین افغانستان و مملکت ایران خواهد بود کفالت استقلال خراسان را بر عهده گرفته مراجعت فرمود و شاه رخ با عدم بینائی نامی از امارت بر خود گذاشته بر خراسان و اطراف آن که متعلق بدولت افغان نشده بود حکم روا گشت و بعضی از امراء که رعایت وی را داشتند هدایای سالیانه برای او می فرستادند و اعلیحضرت احمدشاه وارد هرات شده وزیر شاه ولیخان را به تسخیر ترکستان مأمور کرد.

### (ذکر لشکر فرستادن اعلیحضرت احمدشاه) (جانب ترکستان بسالاری وزیر شاه ولی خان)<sup>۲</sup>

وزیر موصوف از پیشگاه حضور اعلیحضرت احمدشاه با لشکر شایان بتسخیر و تصرف این طرف رود جیحون مأمور گردیده از هرات بدان سو راه بر گرفت و خود اعلیحضرت احمدشاه وارد قندهار شد و شاه ولی خان از مرو عبور کرده میمنه و اندخوی و شبرغان و بلخ و بامیان را تا بدخشان مسخر نمود و در هر یک از ولایات مذکوره حاکمی از افغان و اوزبک گماشته خود لوای مراجعت بجانب قندهار بر افراشت و جبهه سائی سده سینه علیا گشت و اعلیحضرت احمدشاه بجایزه این فتح بزرگ او را مورد اشفاق و الطاف ملوکانه نموده بمنصب وزارت دیوان اعلی مقرر فرمود.

### (ذکر توجه چهارم اعلیحضرت احمدشاه) (در سال هزار و صد و شصت و پنج هجری بجانب لاهور)<sup>۳</sup>

درین سال باز اعلیحضرت احمدشاه را شوق لاهور گریبان گیر ضمیر گردیده از قندهار رهسپار آندیار شد و میر منو معین الملک از راه مدافعه پیش آمده تا چهار ماه با لشکر شاه مقابله و محاربه کرد و آخر الامر از کید و نفاق انگیزی آدینه بیگ و کورامل که هردوی شان معتمد و مدار علیه او بودند پای ثباتش بر شکسته از راه معذرت عفو تقصیر خواسته ملتس امان شد و اعلیحضرت احمدشاه از جرایم او در گذشته و کردارش را ناکرده انگاشته از جانب خود بنائب الحکومتی لاهور مأمورش فرمود و خود از راه کابل بقندهار مراجعت کرد.

### (ذکر واقعاتیکه بعد از مراجعت اعلیحضرت احمدشاه) (در لاهور رو داده باعث توجه وی بجانب لاهور و کشور هند شد)<sup>۴</sup>

چون میر منو معین الملک از الطاف بیکرانه اعلیحضرت احمدشاه نائب الحکومه لاهور شد از راه صداقت و هوا خواهی طریق خدمت می سپرد تا اوایل سال هزار و صد و شصت و هفت هجری روز بسر برده بعد از آنکه از فرط نمک حرامی احمد شاه کورگانی را با مادرش کور کرد در محرم سانه ۱۱۶۷ یک هزار یکصد و شصت و هفت از اسپ افتاده و یا بمرض هیضه پرود جهان کرد و اعلیحضرت احمدشاه بعد از فوت او فرمان حکومت لاهور را بنام میر مومن پسر وی از قندهار اصدار فرمود و به سببی که میر مؤمن طفل خورد سالی بود مغلانی بیگم مادرش بطفیل آن طفل خود زمام مهام ملک را متصرف شده باتفاق طره بازخان که اختیار دار کار شوهرش میر منو بود بربط و ضبط حکومت پرداخت همه امراء از سلوک طریقۀ مذمومه او منتفر شده خصوصاً بکاری خان رستم جنگ که مختار کل امور بود دل تنگ گشت و بعد از اندک زمان که میر مؤمن پسر خورد سال مذکور مغلانی بیگم باجل موعود در گذشت خواجه موسای احراری داماد میرمنو معین الملک بجای خسر زاده اش بحکومت قیام ورزید و

<sup>۲</sup> بقرار نوشته علی قلی میرزا

<sup>۳</sup> بقرار نوشته خزانه عامره و تاریخ احمدی

<sup>۴</sup> بقرار بیان خزانه عامره و صاحب تاریخ احمدی و تاریخ سلطانی

رستم جنگ که از دست مادر میر مؤمن دل تنگ شده بود بهوای آنکه صوبه داری لاهور را بتصرف خود آورده طره بازخان را به زهر دادن میر منو معین الملک متهم ساخته بزندان انداخت تا که بفسانه و فسون به قتلش رسانیده خود مستقل بکار صوبه داری پرداخت و مغلانی بیگم که از کید رستم جنگ خبر یافته اورا نزد خویش طلبید و کنیزان را امر کرد که بزیر چوب کشیده قالبش را از روح تهی ساختند و بعد از چندی خواجه عبدالله خان بن نواب عبدالصمد خان سیف الدوله دست تسلط یافته مغلانی بیگم را در قید و محبس انداخت و صوبه داری را بذریعۀ عریضه از حضور اعلیحضرت احمدشاه درانی برای خود التماس نمود و او بخلاف التماس وی امان خان برادر سردار جهان خان را از حضور به لاهور مأمور فرمود و وی پس از رسیدن به لاهور دست تعدی بآزار و ایذای مردم نزدیک و دور کشوده از آن جمله مبلغی بالای خواجه عبدالله حواله کرد و او از ادای آن و جواب محبوس کردن مغلانی بیگم عاجز آمده فرار کرد و حکومت لاهور کما فی السابق بمغلانی بیگم قرار گرفت و پس از آن خواجه میرزا جان نامی از جامعه داران عمده معین الملک نیز مغلانی بیگم را قید کرده آخر الامر بصلح انجامید و در خلال این احوالیکه در بین اعیان لاهور و عیال معین الملک رو داد اعلیحضرت احمدشاه درانی ایشک آقاسی عبدالله خان را از حضور با لشکر بتسخیر کشمیر مأمور فرمود و او کشمیر را از تصرف کار گزاران عالمگیر ثانی کشیده عبدالله خان معروف به خواجه کوچک را با جمعی از سپاه برسم نیابت در کشمیر گذاشته امور دیوانی را به سکجیون نامی از قوم کتري اهل هنود مقیم کابل که پیشتر ازین با شاه ولیخان وزیر ملازمت داشت و اعلیحضرت احمدشاه اورا از حضور جهت حصول مال دیوانی نزد معین الملک صوبه دار لاهور فرستاده انجام خدمت کرده بود تفویض نمود و زین خان مهمند را بحکومت سهرند مأمور فرموده خود لوای مراجعت افراشته شرفیاب حضور شاهی شد و پس از معاودت او میر شهاب الدین عماد الملک که بن امیر الامرای فیروز جنگ بن نواب آصف جاه و دختر زاده وزیر الممالک قمر الدین خان که در یورش ۱۱۶۱ یک هزار و یکصد و شصت و یک بروز ۲۳ ربیع الاول چنانچه مذکور شده آمده از ضرب گلوله توپ اعلیحضرت احمدشاهی کشته شده بود هنگامه آرا گردیده در لاهور عمل دیوانی را برهم زده مغلانی بیگم را از صوبه داری لاهور خلع کرده آیدینه بیگ خان را نصب نمود و همچنین سکجیون عامل مال دیوانی کشمیر نیز لاهور را از تصرف کار پردازان دولت افغانی بیرون دیده سر از جیب ترمذ کشید و فتنه آغاز کرده سردار فوج افغانه را مقتول نمود و خواجه کوچک حاکم کشمیر را اول در زندان مقید کرده در ثانی اخراج البلدش نمود و پس از آن چیزی زر فرستاده بواسطه شهاب الدین عماد الملک از عالمگیر ثانی منشور صوبه داری کشمیر را بنام خویش کرد و سکه و خطبه را بنام او رواج داد و اعلیحضرت احمدشاه از فتنه جوئی عماد الملک و مفسده خوئی سکجیون و غیره واقعات مذکور از درد بخود پیچیده سامان سفر لاهور و هند ساز کرده تصمیم عزم گوشمالی باغیان فرمود.

### (ذکر یورش پنجم اعلیحضرت احمدشاه)

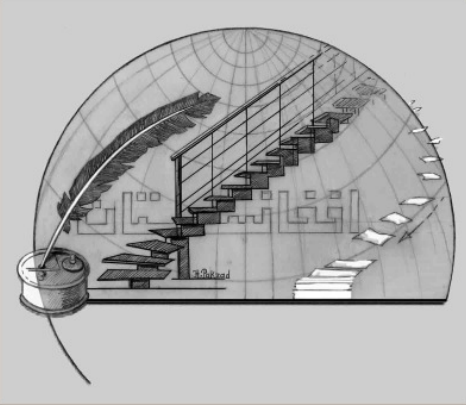
(از قندهار بجانب لاهور و هند در سنه ۱۱۷۰°)

اعلیحضرت احمدشاه در سال هزار و یکصد و هفتاد هجری باز از قندهار براه کابل مرحله پیمای صوب لاهور گشت و مطابق اینحال آیدینه بیگ یکی از ولایات میان دو آب را بجانب لاهور رهنورد و مغلانی بیگم خایفانه از سردار جهانخان با دل پردرد التماس مدد نموده بود که اعلیحضرت احمدشاه راه ورود بلاهور نزدیک کرده آیدینه بیگم از عدم نیروی مقاومت از راه فرار داخل صحرای هانسی حصار شد و اعلیحضرت احمدشاه داخل لاهور گردیده نظم و نسقی نهاده نظر بضعف مغولیه رایب تسخیر دهلی بر افراخت و اکثر امرای مغولیه را از عرض راه به ارسال رسایل مستمال ساخت چنانچه از آن جمله نواب نجیب الدوله خان در اراضی قریبۀ کرنال از راه پذیره پیش آمده شرف یاب حاصل کرد و همچنین وقتیکه زمین بسونیت واقع بیست کروهی دهلی فرودگاه اردوی شاهی گشت عماد الملک غازی الدین خان از راه التماس عفو تقصیر حاضر اردو شده فیض رکاب بوسی دریافته عذرش پذیرفته آمد و پس از درک سعادت پای بوسی رخصت معاودت حاصل کرده وارد دهلی گردید و در قصبه نریله واقع ده کروهی دهلی دوباره با عزیرالدین برادر عالمگیر ثانی بن اعلیحضرت جهاندار شاه بن اعلیحضرت بهادر شاه بن اعلیحضرت اورنگ زیب بسلام فایز شده مورد اشفاق ملوکانه آمدند و بهمراکب شاه و الاجاه بروز جمعه هفتم ماه جمادی الاول سنه ۱۱۷۰ هزار و یکصد و هفتاد داخل دهلی شده شاه با عالمگیر ثانی ملاقات کرد.

<sup>5</sup> مطابق بیان صاحب خزانه عامره و تاریخ سلطانی

## جدیداً از طبع برآمده :

گريز از باران، به زیر ناودان



گريز از باران، به زیر ناودان

نویسنده در سال ۱۹۴۱ در شهر کابل با به عرصه هستی گذاشته، پس از تحصیل در لیسه ولایت بغلان در سال ۱۹۵۹ در مربوطات وزارت مالیه آغاز بکار کرده و آخرین ماموریتش بحیث مدیرعمومی در گمرک اسلام قلعه ولایت هرات بوده است.

بعد از تجاوز شوروی به افغانستان، ترک وظیفه کرده و در سال ۱۹۸۲ همراهی فامیل به پاکستان رفته و از آن طریق رهسپار فرانسه شده و تا کنون در شهر پاریس زندگی میکند.

در پهلوی کار برای ادامه حیات هیچگاه از غم، درد ورنج مردم کشور آرام نداشته تا جای که مقدر بوده همواره از طریق نوشتن، مصاحبه های رادیویی، سخنرانیها در محافل و مجالس در راه آزادی و دفاع از منافع ملی مبارزه کرده است.

او خود میگوید:


اگر یاری و همکاری خانم زرغونه بارز و هریک دخترهایم میتراجان، ویرا جان و زهره جان بارز نبود، شاید فرصت یک برگ نوشتن را هم نمی یافتم همچنان جا دارد از M. Francois Daulne اظهار تشکر نمایم که مرا در جهت استفاده از اینترنت کمک و رهنمائی نموده است.

مجموعه مقالات

محمد نعیم بارز

مجموعه مقالات

محمد نعیم بارز



قیمت : ۱۵ یورو

### گريز از باران، به زیر ناودان.

- \* - نویسنده : نعیم بارز.
  - \* - طرح روی جلد : حفیظ پاکزاد.
  - \* - سال نشر : ۲۰۱۰ م ۱۳۸۹ هـ . ش.
  - \* - ترتیب و تنظیم : تورپیکى عزیز.
  - \* - مطبعه : انجمن فرهنگ افغانستان.
  - \* - شهر لیموز فرانسه.
  - \* - ناشر : انتشارات بامیان
  - \* - قیمت : ۱۵ یورو
- این کتاب زیبا را از آدرس های ذیل بدست بیاورید:

محمد نعیم بارز

**Mohammad Naym Barez**

22 av. EUGENE ADAM  
78600 MAISON LAFFITTES

France

33 (01) 39 62 63 90۰۰ Tel :

Email : n.barez@wanadoo.fr

د پانو شمیره: له ۴ تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de) یادښت: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هبله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په څیر و لولئ

طبع کتابهای شما  
توسط مطبعه دیجیتال  
به کیفیت عالی و قیمت مناسب  
انجمن فرهنگ افغانستان  
انتشارات بامیان



Les Editions Bamiyan  
18 rue Rhin et Danube  
87280 Limoges-France  
Tel : 00 33 (0) 555 35 96 01  
Fax : 00 33(0) 519 578 419  
[cultureafghane@free.fr](mailto:cultureafghane@free.fr) Email :  
<http://www.cultureafghane.org>

---

د پانوی شمیره: له ۵ تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)  
یادښت: د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هبله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په ځیر و لولئ